

as rapid munkálatok vállaltan 5 évnyi játékot készültek kiszolgálni, azt már évekkkel meghaladtuk. Ha az Operaház 2022 tavaszán megnyit, az Erkel be kell zárunk, és attól függően, hogy a kormányzat milyen mérvű beavatkozást támogat, gondoskodnunk kell a legnagyobb magyar színházépület jövőjéről. Itt a legkisebb munkálat is milliárdos forrást igényel, de a backstage bontásától és újraépítésétől a legszolidabb zsinórpaddás- és zenekari árok-korszerűsítésig minden elképzelhető. Az Opera és a közönség érdeke az, hogy az Erkel Színház felújítása ne vegyen igénybe éveket, úgyhogy a leghatékonyabb megoldást keressük, a 2022 decemberi újranyitásban bízva.

■ *Felmerült, hogy az új játszóhelyen más zenekarok is otthonra találjanak. Vannak ilyen tervek, illetve meny-*

nyire szándékoznak lehetőséget adni más zenekarok, adott esetben operát is játszó együttesek bemutatkozásának? A vidéki és a határon túli magyar opera-játszóhelyek az utóbbi időben többször megfordultak a Magyar Állami Operaház meghívására Budapesten.

– Valóban, az Eiffel2 projekt kapcsán szívesen otthont adunk más zenekaroknak, de ebben még nem született döntés. Amint lesz elég játszóhelyünk, újra elindítjuk Primavera Fesztiválunkat, amikor a hazai öt operatársulat és Kolozsvár is vendégségbe érkezik hozzánk, a balett térfelén ugyanez igaz a Pas de Quatre-programmal. Mindehhez az ideutazáshoz viszont a vírusnak kellene előbb nagyon messzire távoznia.

Kiss Eszter Veronika

A tradíciók átadása

„a magyar zenei élet jövőjét a zenekarok fogják meghatározni”

„Kérdés, hogy ezt az üres termet minek fogjuk fel. A mindenségnek, vagy csak egy szobának. Aki üresnek érzi a termet, annál talán kevés a motiváció. Viszont, ha úgy érezzük, hogy az örökkévalóságnak játszunk, akkor az hihetetlenül felemelő érzés” – fogalmazott a közönségmentes koncertek kapcsán Keller András, a Concerto Budapest zeneigazgatója, aki arról is beszélt, hogy nőtt a zenekari zenészek presztízse, a magyarországi zenekari színvonal bízható, ugyanakkor a tradíciók kicsit homályosak Magyarországon.

■ *Mennyire vonzó a zenekari zenész, mint életpálya-modell? Hol helyezkednek el a zenészek közötti ranglistán? Változott ez a pozíció az utóbbi időben?*

– Összehasonlítva azzal az időszakkal, amikor én voltam pályakezdő, ma sokkal nagyobb a presztízse a zenészek között a zenekari pályának, aminek végtelenül örülök. Nem tartottam egészségesnek azt a hozzáállást, ami az én fiatalkoromban volt jellemző, amikor sokan kizárólag a szólista karriert értékelték, a többi lebecsülték. Ennyi év élettapasztalat alapján azt kell mondanom, hogy nincs csodálatosabb a társas zenélésnél, a kisebb kamaracsoportok is nagy élményt jelentenek, egy zenekar pedig egy fantasztikus közösséggé válhat. Lehet azt mondani, hogy elfogult vagyok, de végtelenül boldognak érzem magam, hogy a Concerto Budapestnél olyan szellemi társaságra leltem, ahol igazán otthon érzem magam. A jelenlegi magyarországi zenekari színvonal több mint bízható, de egy kicsit aggódom, hogyan lehet ezt a színvonalat tovább fejleszteni. A zenész utánpótlás, specifikusan a mindenkori zenekari zenészek képzésének kérdése a legfontosabb, hiszen a magyar zenei élet jövőjét a zenekarok fogják meghatározni.

■ *Ha már a zenekari képzés szóba került: léteznek olyan modellek Európában, amelyek ezt a kérdést másképp közelítik, mint a magyar zeneoktatás?*

– Azt gondolom, hogy inkább súlypont különbségek vannak, nem igazán más modellek, hiszen minden egyetemen az a cél, hogy megtanítsák a zenészeket minél jobban zenélni. Abban látom a különbséget, hogy hogyan lehet komplexen kezelni, koordinálni ezeket a területeket. Természetes, hogy minden fiatalnak a legfontosabb a főtárgy tanulmánya. Aki előrelátó, az fontosnak tartja a kamarazenét is. Itt jön a probléma, nagyon sok a feladat, így a zenekarra kevesebb idő jut. Aki tud, elmegy zenekarokba kiegészíteni. Nagyjából ez a helyzet itthon is. Ezzel szemben szerintem az a jó iskola, ahol valamilyen módon össze tudják hangolni a zenekari képzést, a kamarazene és a főtárgy egységét, adott esetben személyre szabottan is. Londonban például külön van művészképző és zenekari képző szak, és nekem is van olyan növendékem, aki kifejezetten a zenekari képzésben vesz részt. Ilyenkor a főtárgy óra is ezt segíti elő. Ennek sok előnye van, az itt végzett fiataloknak kifejezetten jók az esélyei a próbajátékokon, hiszen ezek speciális kihívásaira is felkészülnek. Hatalmas a verseny, mert egy próbajátékon több százan próbálnak bejutni a zenekarokba. Más kérdés, hogy mindig a legjobbak jutnak-e be, versenytapasztalataim mást mutatnak.

■ *Azért, ha valaki tehetséges, előbb-utóbb elhelyezkedik.*

– Ha nem sikerült tökéletesen valakinek a próbajáték, de tudom, hogy jó zenésről van szó, akkor igyekszem oldani a feszültséget, foglalkozom az illetővel. Az idegrendszer nem mindig bírja a terhelést, a próbajáték nagyon kiszolgáltatott helyzetet teremt. Sok szempontból kiéleztettebb, mint egy nagy verseny. Empátia is szükséges ahhoz, hogy az ember meghallja a másik játékában, hogy milyen személyiség, mert nemcsak zenészt, de személyiséget is keresünk a csapatba. Én hiszek abban, hogy a zenélésen keresztül minden ember meg tud mutatkozni.

I Szóba került, hogy a főiskolás fiatalok úgy próbálnak beletanulni a zenekari munkába, hogy kiegészítenek a zenekarokban. Ha ezt a tanulmányokba lehet illeszteni, például ösztöndíj-rendszerrel, akár arra is lehetőséget adhat, hogy egy-egy zenekar ilyen módon is neveljen magának utánpótlást.

– Amikor a Concerto Budapest a Zeneakadémia rezidens zenekara volt, ez volt tulajdonképpen az egyik fő cél, noha különböző okok miatt végül nem tudott hosszabb távon megvalósulni. Ezzel együtt minden zenekar a maga módján részt vesz ebben a kiképző munkában. Egy ideje gondolkodom azon, hogy nagyon hasznos lenne létrehozni egy – akár időszakosan működő – zenekari akadémiát itthon, szívesen fektetnék bele energiát, ha létrejöhetne. A nagy nemzetközi ifjúsági zenekarok szisztémája nagyon jó. Megtiszteltetés oda a fiataloknak bekerülni, közösségben vannak, különböző életszerű feladatokkal találkoznak, turnéval, lemezfelvétellel. Ezekben a nyári táborokban hetekig próbálnak, ilyenkor bőségesen van idejük alaposan felkészülni, a való élet hajtásában ez soha nincs meg. Egy ilyen nyári zenekari akadémián komoly szakemberek foglalkoznak a szekciókkal, kamarazenei feladatokkal bízzák meg a fiatalokat.

I Említette az egyensúlyt a különböző területek között. Ehhez a tanárok közös munkája szükséges.

– A tanári együttműködésen nagyon sok múlik. Életem egyik nagy adománya volt, hogy Kurtág, Rados, Mihály tanár úr és Kovács Dénes egymásnak adták a kilincset, hogy én jobban tudjak játszani. Törődtek velem. Fontos volt számukra, hogy a növendék kihozza magából a maximumot. Zenekarokban is van ilyen, a nagy nyugati együttesekben rendszeres, hogy egy tapasztalt kolléga hónapokig tanítja be élesben, a próbák alatt a saját trükkjeikre, a mesterfogásokra az új tagokat. Ennek a lényege a tradíciók átadása. Kicsit félve mondom, hogy éppen ebben látom Magyarországon az egyik problémát: homályosak egy kicsit a tradíciók. Most azon dolgozom a Concertóval, hogy olyan játékkultúrát tudjunk teremteni, amelyik igazi tradícióvá válhat. Végh Sándorral való első találkozásom jut eszembe. Mikor első alkalommal játszottam neki Brahms szonátáit, egyszer megállított, és mutatott nekem egy technikai

megoldást. Rögtön hozzátette, hogy nem muszáj így játszani, ha nekem másképp kényelmesebb. Engem már önmagában az sokkolt, hogy a választási lehetőséget az én kezembe adta. Addig én ahhoz voltam szokva, hogy ezt így kell játszani, és kész. Mondta, hogy gondoljam meg, egyébként ő ezt az ötletet Hubaytól tanulta, Hubay pedig Joachimtól, aki pedig Brahmsztól. A tradíció létezik. Ugyanakkor fenntarthatjuk magunknak a jogot, hogy lehet rajta változtatni.

I Mennyire működik ez a tradíció a magyar zenekari életben? A nagy zenekarokat első hallásra meg tudjuk különböztetni, a hangzásuk a védjegyük is egyben.

– Visszakérdezek. Mondjon párat, akiről tényleg meg tudja mondani!

I Berliini Filharmonikusok, Bécsi Filharmonikusok, Londoni Szimfonikusok...

– Talán még a Chicagói Szimfonikus Zenekart vagy a Concertgebouw-t tudnám hozzátenni, de ennél sokkal többet nem nagyon mondanék én sem. Veszélyes ebbe a játékba belemenni. Magyarországon újra kell teremteni a zenekari tradíciót. Szerintem jó úton vagyunk ezen a téren, de ahhoz, hogy egy zenekar saját hangon tudjon játszani, évtizedek kellene.

I Nagy a versenyhelyzet, egyrészt azért, mert a nívó is emelkedik azáltal, hogy az internet segítségével bármelyik világhírű zenekar meghallgatható, van mihez viszonyítani. Másrészt nagyon bőséges a hazai koncertkinálat.

– Ebben nagyon jók vagyunk, és örülök annak, hogy a Covid-járvány alatt is meg tudtuk tartani az együtteseket. Nekem úgy tűnik, hogy még a közönség létszámát is sikerült növelni a közvetítések által, nyilván részben an-

nak köszönhetően, hogy javarészt ingyen lehet megnézni ezeket.

■ *Ki lehetett próbálni kockázatok nélkül a műfajt, hiszen, ha nem tetszik, tovább lehet kattintani.*

– Persze kérdés, hogy ha majd meg kell venni a jegyet, és 45-50 percnél hamarabb nem lehet kijönni a teremből, akkor a most online közvetítésekre rákattintó emberek mennyire ülnek be az élő hangversenyekre. Valamit a Covid is hozzá tudott tenni a koncertélethez: kiderült, hogy mégis nagy igény van a komolyzenére.

■ *Ahogy a Covid növelte a zenetanári pálya presztízsét, a zenekari zenészekét is, hiszen leginkább a szabadúszó zenészek maradtak bevétel nélkül.*

– Bár sokkal több forrás került a magyar zenekari életbe, Németországhoz viszonyítva már nem egy a tízhez a szorzó, hanem mondjuk egy a héthez, de ez akkor is hatalmas különbség, kérdés, hogy tudjuk itt tartani a tehetségeket. Szinte az aranykorba léptünk ebben a műfajban, de vajon ez hogyan tud kiteljesedni, tovább fejlődni? Ennek a kulcsa a magyar zenekari képzés, és az összefogás ennek érdekében. Mindig lesznek jó szólísták, egy sztárt pénzért bármikor meg lehet venni, de a magyar zenei életet a zenekarok határozzák meg. Az opera és a szimfonikus zenekari repertoár a klasszikus zene legrepresentatívabb műfaja. Ezek fenntartása nem csak forrás kérdése, sokkal inkább azé, hogyan tudunk ebből a lehetőségből igazi művészetet teremteni, olyan helyzetet, hogy a jövő generációja egy magasabb nívóból indulhasson el. Én abban érzem az igazi felelősséget, hogy mit és hogyan teszünk itt a jelenben, hiszen ez határozza meg a jövőt.

■ *Hogyan érintette a Concerto Budapestet a közönségmentes állapot?*

– Az üres teremben való játék először borzalmasnak tűnt, de érdekes, néhány alkalom után, teljesen természetessé vált. Csak a darab van és mi magunk. Nincs semmi körítés, csak a zene. Az az igazság, amikor elme gyünk egy lemezfelvételre, akkor is egy üres teremben játszunk. Kérdés, hogy ezt az üres termet minek fogjuk fel. A mindenségnek, vagy csak egy szobának. Aki üresnek érzi a termet, annál talán kevés a motiváció. Viszont, ha úgy érezzük, hogy az örökkévalóságnak játszunk, akkor az hihetetlenül felemelő érzés. Amikor az ember megy a darabbal, eggyé válik a hangokkal, akkor úgyis mindegy, hogy hányan ülnek ott. Nem azt akarom mondani, hogy nincs szükségünk a közönségre... Amikor nyáron beindulhattak az élő koncertek, nagyon kis létszámú közönség előtt játszottunk ahhoz képest, amihez szokva voltunk, mégis sokkal intenzívebb volt a kapcsolat a zenekar és a közönség között.

■ *Milyenek a visszajelzések az online hallgatói létszámról?*

– A Concertónak hatalmas nézettséget hozott ez az év. Most kaptam meg a konkrét statisztikákat: nem kattintásból, hanem hallgatóból 580 ezer fő választott minket, ami eléggé pártját ritkítja, ez részben a Beethoven-napnak köszönhető, csak ott 240 ezer hallgatónk volt. Ilyen eddig nem volt a klasszikus zenében, ezek popzenei számok.

■ *Ezek szerint a tavaszi tapasztalat mostanra működépes formákat alakított ki.*

– Én nem tartom szerencsésnek, hogy amikor ilyen magas fokon fertőz a járvány, akkor nagy szimfonikus zenekar játsszon, ezért át is alakítottam a programot úgy, hogy kisebb létszámmal is előadható művek szólaljanak meg. A műsorokat az éppen aktuális helyzetre igazítva hétről-hétre kell újra alkotni, de még ez sem leközdhethetetlen akadály.

■ *A következő időszakban mik a tervek?*

– Azt tűztem ki magam elé, hogy a Concerto semmilyen meghirdetett programját ne mondja le, persze ez sem jelenti azt, hogy hiánytalanul mindent meg tudunk tartani. Összel meg kellett szakítanunk a lemezsorozatunk felvételét, ehhez szeretnék visszatérni a Tacet céggel, illetve a Beethoven-szimfóniák felvételéhez. Nyár elején mennénk újabb ázsiai turnéra, az amerikai turnét pedig jövő februárra halasztották. Az állandó újratervelés nagy türelmet igényel. Annak viszont örülök, hogy a zenekar a tavaszi három hónap után gyorsan visszanyerte a formáját. Az az ars poetica, azt tartom a legfontosabb feladatnak, hogy ha bejön hozzám egy növendék, mindenképpen úgy menjen ki, hogy jobban játszik, mint ahogy bejött. Ha nem, akkor rosszul csináltam a dolgom. Ez persze nem mindig sikerül, de mindig kell tudnom adni néhány olyan tanácsot, amitől azonnal jobban tud játszani, nemcsak a jövődől húsz évben. Az igazi tervem az, hogy minden nap jobban szeretnék játszani, mint az előző nap.

Kiss Eszter Veronika

KÖZLEMÉNY

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége a kialakult járványhelyzetre tekintettel, 2020. december 29. napján elektronikus hírközlő eszköz igénybevételeivel megtartotta rendkívüli közgyűlését, amelyen a Concerto Budapest tagságának megújításáról és a korábbi elnök, Kovács Géza egyéni tagságáról szavaztak sikeresen a szavazásra jogosultak. Ennek eredményeként a Szövetséghez tartozik tizenöt hivatásos szimfonikus zenekar – hozzájuk kapcsolódóan három hivatásos kórus – egy hivatásos kamarazenekar, 8 regionális zenekar, egy egyesületként működő zenekar és két egyéni tag.